

At elske drenge

Loven forhindrede »ikke en fri mand i at have forhold til og samkvem med drenge eller at gå med dem. Loven lægger til grund, at dette ikke volder drengen skade, men tværtimod giver ham livskundskab. ... Og at gå med en dreng og have ham for øje, det anså loven for at være den stærkeste beskyttelse og den bedste garanti for hans sunde udvikling«.

Disse ord faldt foran den athenske folke-domstol i 340'rne f.kr. Her stod den athenske borger Timarchos anklaget for i sin ungdom at have taget betaling for kønslig omgang med mænd. Timarchos var meningsfælle med den berømte taler Demosthenes, og Aischines, Demosthenes' politiske fjende, var anklager. Aischines' anklageskrift i sagen er bevaret. Heri forsøger Aischines at påvise, at Timarchos ved sin prostitution har mistet

retten til at tale i de demokratiske institutioner. Retsagen er således interessant ved, at den giver os mulighed for at bedømme normerne for mand-til-mand-forhold i det klassiske Athen.

Det er bemærkelsesværdigt, at Aischines ikke sætter spørgsmålstegn ved Timarchos' kønslige omgang med mænd, men kun ved prostitutionen. Dette ses særligt tydeligt af en anden tekstpassage, henvendt til retssagens tilhørere: »...jeg har ikke noget imod regulær kærlighed og hævder ikke, at unge mænd gør sig til prostituerede ved at være smukke. Jeg nægter heller ikke selv at have haft forhold og have det stadigvæk«, og han fortsætter: »...at lade sig elske med et rent hjerte, det kalder jeg smukt, men at prostituere sig for vindings skyld, det kalder jeg en skændsel.«

I grækernes øjne var den ideelle mand en maskulin yngling med brede skuldre, han var ubehåret, havde dybt bryst, store muskler, markeret hofte, slank talje, muskuløse endeballer og lår. I litteraturen lovpristes øjne, hår, sportslige og intellektuelle færdigheder. På vaser var den unge mand ofte afbildet som sportsmand

Mændenes athenske demokrati

I Athen var der op gennem 500-tallet f.kr. blevet opbygget en lang række demokratiske institutioner. Disse forudsatte alle den mandlige athenske borgers personlige deltagelse. Mandens liv var meget udadrettet. Han fungerede som nævning eller part i sager for folke-domstolen, han havde taleret og stemmeret på folkeforsamlingen og kunne enten ved lodtrækning eller gennem valg beklæde offentlige embeder. Disse rettigheder var forbeholdt den mandlige borger, og mændenes politiske og sociale dominans var i samtiden en selvfølgelighed. Samtidig med, at manden havde offentlige pligter og rettigheder i demokratiet, var han også sin private husholdnings ubetingede overhoved. Det var ham, som varetog de fleste af husstandens kontakter til omverdenen.

Kvinderne, det være sig døtre som hustruer, havde et minimum af kontakt til omverdenen. De så sjældent andre mænd end ægteemanden eller nære slægtninge og

må formodes at have været optaget af husholdning, børnefødsler og de yngstes opdragelse.

De var per definition umyndige, og det fordredez af en anstændig kvinde, at hun ikke gjorde unødigt opmærksom på sig selv. Graden af adskillelse mellem kønnene var dog sandsynligvis afhængig af familiens sociale position. De fattigere kvinder var simpelthen nødt til at hjælpe manden i det daglige arbejde og levede derfor et mere udadvendt liv.

I den klassiske kurtiseringsscene er elsker en om at bevæge sig. Hans ene hånd holdes op mod den elskedes ansigt, mens den anden bevæger sig ned mod hans genitalier. I hånden holder ynglingen en gave - en blomsterkrans.

Pæderastiforholdet

Det athenske samfund var således et meget mandsdomineret samfund, hvor kvinder ikke blev betragtet som ligeværdige individer. Fra 500-tallet og mere udpræget i 400-tallet f.kr. anes en voksende tendens til, at specielt overklassens mænd praktiserede og idealiserede den

modne mandlige borgers kærlighedsforhold til en attraktiv yngling.

Grækerne selv betegnede en sådan seksuel og følelsesmæssig adfærd som *paidophilein*, »at elske drenge«, og personen som *paiderastes*, »elsker af drenge«. Grækerne havde intet ord, der modsvarer vores moderne »homoseksualitet«, og oldtidens græske pæderaster ville næppe heller have opfattet sig selv som værende homoseksuelle. Sagen er snarere den, at det var helt i orden at have seksuelle forhold til begge køn inden for bestemte rammer.

Vi ved en hel del om disse pæderastiforhold og de rammer, der gjaldt for dem. Seniorpartneren blev kaldt *erastes*, »elskeren«, og han var forholdets initiativtagende part. Juniorpartneren blev oftest kaldt *eromenos*, »den elskede«, og han skulle i modsætning til *erastes* være forholdets afventende part. Partnernes forskel i alder var af allerstørste betydning. Den typiske *erastes* var over 20 år og tilhørte samfundets øverste sociale lag. Han kunne udmærket være en gift mand. Den typiske *eromenos* var derimod en yngling i puberteten, det vil sige ikke yngre end 12 år og sjældent ældre end 18 år. *Eromenos* opfyldte ideelt tidens skønhedsideal. Han tilhørte gruppen af unge, som var de kommende mænd i bystaten. Kontakten mellem de to parter blev ofte etableret på sportspladsen. Her kunne ynglingene øve sig i sport og atletik under de ældre mænds beundrende blikke - og øjenkontakt kunne opnås. Det var imidlertid god tone at vente med at vise for stor interesse for ynglingen, til han havde forladt sportspladsen og var på vej hjem.

Sportspladsen med den tilhørende »sportshal«, palæstra, er ikke velbevaret i Athen, men i Olympia på Peloponnes kan man få en fornemmelse af, hvorledes anlægget var opbygget.

Eksempler på forskellige grader af respons på elskerens tilnærmelser ses her. Ynglingen til venstre synes at acceptere tilnærmelsen, hvorimod *eromenos* til højre holder *erastes'* hånd tilbage.

Ligeledes blev kontakt ofte etableret ved faderens/værgens aktive indsats - eller i det mindste med sammes billigelse. Der var fra *eromenos'* og hans families side en interesse i at blive knyttet til toneangivende og velestimerede borgere.

Erastes' interesse lå i den prestige, en køn og opvakt ynglings accept og beundring kunne give. Forholdet antog ofte et dannelsesmoment, hvor den ældre blev gjort ansvarlig for den unges uddannelse — nærmest som mellem lærer og elev. Men forholdet kunne også antage seksuel karakter, overgangene var flydende.

»Legitim kærlighed«

Det var vigtigt for de implicerede parter i et pæderastiforhold, at de holdt sig indenfor rammerne for »legitim kærlighed«. Disse rammer var for grækerne både norm- og lovbestemte. For eksempel kunne man blive fradømt en del af sine borgerlige rettigheder, hvis man prostituerede sig. Dette var, hvad retssagen mod Timarchos drejede sig om. Ligeledes kunne man, hvis man stod i forhold til en mindreårig eller udøvede tvang mod ynglingen (for eksempel voldtægt), blive anklaget for *hybris*, »vold«, hvilket var en alvorlig sag. Aldersforskellen partnerne imellem var som nævnt også af største

vigtighed. Begge parter skulle udvise mådehold, noget som grækerne lagde stor vægt på generelt. Man skelnede mellem den kropslige og ofte også følelsesmæssige aktivitet hos den forelskede *erastes* og tilbageholdenheden hos den elskede *eromenos*. Således måtte den passive part ikke blive domineret, penetreret - eksempelvis ved analt eller oralt samleje - eller på andre måder krænket. Så ville *eromenos* nemlig blive behandlet som en kvinde, hvilket blev betragtet som en stor skam.

Man så ned på feminine mænd. Sådanne »kvindagtige« typer blev ofte beskyldt for at overtræde de uskrevne regler for pæderastiforholdet og den legitime kærlighed. Det er sandsynligvis blandt disse personer, man kan finde datidens egentlige homoseksuelle. Aischines' beskyldninger mod Demosthenes i retssagen er et eksempel på, at man kunne kompromittere en politisk modstander ved at beskyldte ham for kvindagtighed:

Aischines siger: »For hvis man tog den der lille smarte kappe og den der lille bløde skjortebluse af dig - som du sidder og skriver taler mod dine venner i - og lod dem gå rundt på dommerbænkene uden at sige noget på forhånd, så tror jeg ikke, at dommerne ville ane, om det var herre- eller dametøj, de havde fået mellem hænderne.« Og han siger senere om Timarchos, at han ».. rent fysisk er en mand, men har ladet sig misbruge som en kvinde«.

Historisk set er der ikke noget overraskende i, at mændene i det athenske samfund dominerede dette i en sådan grad, at kvinder blev betragtet som mindreværdige individer. Hvad der derimod er interessant, er, at det åbenbart også fik konsekvenser på det følelsesmæssige plan. Dette har egentlig ikke noget at gøre med mændenes generelle seksuelle præferencer. Der er ingen tvivl om, at de fleste athenske mænd havde sex med kvinder - og nød det.

Pæderastiforholdet havde først og fremmest den funktion at indføre den unge i de voksnes verden. Den unge skal i videste forstand lære af den ældre, så han til sin tid kan overtage hans rolle, også hans rolle som *erastes* for en *eromenos*. Det gav desuden begge parter lejlighed til samvær på et mere jævnbyrdigt plan end samvær med kvinder, hvis uddannelse, kommende sociale rolle og interesser var

helt anderledes. Endelig må det med i billedet, at athenske mænd giftede sig sent - sjældent før de blev 30. Indtil da kunne de af det andet køn kun træffe prostituerede og slavinder på grund af borgerkvindernes beskyttede tilværelse.

Pæderastiforholdet kan således ses som et udtryk for, at den mandlige borgers politiske og sociale dominans også strakte sig over i den følelsesmæssige og seksuelle sfære. Maskulinitet var idealet, og derfor var det vigtigt, at ingen af partnerne blev tillagt en kvindelig rolle. Hvad der faktisk foregik bag de lukkede skodder mellem elskeren og den elskede, var deres egen sag.

Det vigtigste var, hvad omverdenen troede, der skete.

Derfor er det en vigtig pointe, at intet tyder på, at der blev set skævt til disse pæderastiforhold, i hvert fald ikke indenfor overklassen, så længe de holdt sig indenfor normerne for den legitime kærlighed. At retssagen endte med, at Timarchos blev fradømt sine politiske rettigheder, står som et klart udtryk for, at disse grænser var reelle nok.

Pæderastiforhold idealiseredes i myterne, i billedkunsten og i litteraturen. Dreng og mænd beundredes for deres karakter og skønhed, og denne beundring fandt sted hos mænd - af mænd. At Aischines kunne stå frem for domstolen som anklager og åbenlyst erklære, at han havde haft - og stadig havde - sådanne forhold, er et vægtigt bevis for det klassiske Athens anderledes seksualnormer.

(Ring, K. Sfinx 1991, nr. 4, s. 153 - 157)